

دفتر پژوهش ۳

به کوشش
محمدهدیه حسین ناصربخت

به مناسبت برگزاری هجدهمین جشنواره بین‌المللی نمایش‌های آیینی و سنتی

تهران ۱۳۹۶

سرشناسه	: ناصربخت، محمدحسین، ۱۳۴۳ - گردآورنده
عنوان و نام پدیدآور	: دفتر پژوهش ۳/ محمدحسین ناصربخت.
مشخصات نشر	: تهران، انتشارات نمایش، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۳۳۶ ص:؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: ۹۷۸۶۰۰۹۷۰۴۱۹۹۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: به مناسبت برگزاری شانزدهمین جشنواره‌ی نمایش‌های آیینی و سنتی تهران.
موضوع	: نمایش — ایران — مقاله‌ها و خطابه‌ها
موضوع	: Theater -- Iran -- Addresses, essays, lectures
شناسه اف	: جشنواره بین‌المللی نمایش‌های آیینی و سنتی (شانزدهمین : ۱۳۹۲ : تهران)
رده ی کنگ	: PN۲۹۵۴/د۷۲ ۱۳۹۶
رده بندی یویی	: ۷۹۲/۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۷۵۷۰۹۷

نمایش

انتشارات نمایش (۴۷۵)

دفتر پژوهش ۳

به کوشش: ممدحمسین ناصربخت

ناشر: انتشارات نمایش

صفحه‌آرا: شایما تملی

طراح جلد: بهرام شادانفر

تیراژ: ۱۰۰۰

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۶

چاپ و صحافی: مجتمع چاپ سا(مان فرهنگی سیامتی کوثر

قیمت: ۱۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸۶۰۰۹۷۰۴۱۹۹۴

فهرست

پیشگفتار ----- ۷

بخش آیینی

- جس و جوی معنای باروری و حیات دوباره در آیین‌های پیش بهاری چوپانان
 ۱۳ ----- رپک طیم‌پور
- نشانه‌شناسی «در آیین‌های پیش بهاری»
 ۳۱ ----- افسانه زمان

بخش عروسی

- طراحی صحنه به مثابه مکان اجرا برای تاریخی ساختار صحنه‌ای نمایش عروسی سنتی
 ایرانی
 ۴۵ ----- سینا بیلاق‌بیگی

بخش تخت‌حوضی

- رونمایی سندی از گذشته‌های نه چندان دور: مقدمه استاد علی میریان بر نسخه‌ی تایی
 ۶۷ ----- نمایشنامه پهلوان کچل
- «ارباب و نوکر»
 ۷۷ ----- نیایش پورحسن
- «نوشتار زنانه» در نمایش‌های شادیاور زنان
 ۱۱۵ ----- سپیده شمس / رفیق نصرتی
- گونه‌های روایت در مجالس تقلید ایرانی
 ۱۵۳ ----- مهدی صفاری نژاد
- تجاهل‌العارف در رفتار عقلای مجانین و شخصیت سیاه
 ۱۷۵ ----- مرضیه شریعت

«بررسی نمایشنامه زلیخانامه با رویکرد روایت‌شناسی»

شاه ناز روستایی ----- ۲۲۵

بخش تعزیه

حاشیه‌ای بر مجلس تعزیه (غشام خبیری)

داود تحلی بیگی ----- ۲۶۵

تعزیه در تعزیه

اله‌ام والفقاریان ----- ۲۸۳

معرفی رباب خبیری مجلس اسکندر و فغفور

مهدی دریایی ----- ۳۱۳

پیش‌گفتار

به نامی که جان جهان است و جانان ما

اکنون سومین شماره دفتر پژوهش را پیش رو دارید و شاید همزمان با آن چهارمین مجله مقالات سمینار بین‌المللی نمایش‌های آیینی و سنتی انتشار یافته باشد و این یعنی آنکه تلاش گروهی از پژوهشگران عرصه نمایش ایرانی امکان برگزاری هم‌پایه است، جمعی متشکل از صاحب‌نامان و نوجویان، اتفاقی که در آغاز شکل‌گیری کانون و جشنواره نمایش‌های آیینی و سنتی برای جمع کوچک ما روی چشم نظر می‌رسید و البته هر رویاپردازی در این آرزوست که روزی رویای ایران به واقعیت و یا حداقل خواستی همگانی گردد، اتفاقی که در آستانه هجدهمین جشنواره بین‌المللی نمایش‌های آیینی و سنتی گویی دیگر رخ داده است، من شاید بتوان گفت «عمر تلف نشد».

عناوین مقالات این شماره از دفتر پژوهش خود گویای اهداف کانون در انتشار این دفاتر است: جست‌وجوی ردپاهای باقی‌مانده از نمایش‌های باستانی و ذوق نمایشی ساکنان فلات ایران در آیین‌ها و مناسک کهن، رونمایی از آخرین اسناد به دست آمده از نمایش‌های سنتی، کنکاش در اسناد به جای مانده برای استخراج فنون و قواعد نمایش‌های ایرانی و تبیین این اصول به

زبانی روزآمد و قابل فهم برای اصحاب نمایش و تلاش برای دستیابی به نمایشی ملی و معاصر برای پاسخگویی به نیازهای امروزین مردمان این کهن مرز و بوم، که زادگاه و کشتگاه ماست و در پیوستگی با سایر اهداف کانون در حفظ، آموزش و احیای نمایش‌های سنتی ایرانی قرار دارد.

دفتر پژوهش ۳ مانند همیشه با مقالاتی چون «جست‌وجوی معنای بازیگری و حیات در آیین‌های پیش بهاری» و «نشانه‌شناسی بز در آیین‌های بهاری» پژوهش را در عرصه آیین‌ها و مناسک آغاز می‌کند، با مقاله «طراحی صحنه به مثابه مکان اجرا: بررسی ساختاری صحنه‌های نمایش عروسی سنتی ایرانی» نکاتی را گفته پیرامون این گونه از نمایش‌های سنتی را طرح می‌سازد، با مقالات «زورنما» سندی از گذشته‌ای نه چندان دور؛ مقدمه استاد علی نصیریان بر نسخه‌ای تاپی نمایشنامه پهلوان کچل»، «ارباب و نوکر: نمایشی کهنسال و بهرامی از عصر باستان تا دوره قاجار»، نوشتار زنانه در نمایش‌های شادی‌آور رین»، «گونه‌های روایت در تخت‌حوضی»، «تجاهل العارف در رفتار عقلای مجانین و شخصیت سیاه»، بررسی نمایشنامه زلیخانامه با رویکرد روایت‌شناسی» به گونه‌ای متفاوت نمایش‌های شادی‌آور سنتی و آثار ملهم از این گونه‌ها در تئاتر معاصر ایران بررسی می‌افکند و با مقالات «حاشیه‌ای بر مجلس غشام خیری»، «تعلیق در تئاتر» و «معرفی و بازخوانی مجلس اسکندر و فغفور» ضمن معرفی سندی جدید به کنکاش در اصول و مبانی نگارش شبیه‌نامه‌ها می‌پردازد.

حضور پژوهشگرانی چون افسانه زمانی، پوپک عظیم‌پور، رفیق نصرتی، سینا ییلاق‌بیگی، الهام ذوالفقاریان، شهناز روستایی، سپیده شمس، نیایش پورحسن، مهدی دریایی، مهدی صفاری‌نژاد در کنار مقالاتی از استاد علی نصیریان و استاد داود فتحعلی‌بیگی، در دفتر پژوهش ۳، رنگین‌کمانی از

معلمان و دانشجویان امروز و دیروز در کنار پیشکسوتان را پدید آورده است که تنوع دیدگاه‌های ایشان جامعیت بیشتری به مجموعه می‌بخشد و با توجه به اینکه برخی از این مقالات برگرفته از پایان‌نامه‌های دانشگاهی نویسندگان جوان است، این دفتر نوید بخش رهایی از دغدغه‌های همیشگی ما در فراموشی آموزه‌ها و تجارب کهن است، چنان که کیفیت این مقالات نیز بشا، دهنده‌ی آینده‌ای پربار است که کانون و جشنواره نمایش‌های آیینی و سنتی، «با» یا «بی» یاران امروزش، چشم به راه آن خواهد بود.

به امید آینده، همواره بهتر برای نمایش ایرانی، ایرانیان و سرزمین ایران